

Received/Geliş: 5 Aralık 2025 / Accepted/Kabul: 3 Mart 2026

MÜTAREKE VE İŞGAL YILLARINDA SOSYAL HAYATIN ASAYİŞ VE GÜVENLİK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİ TOPLUMSAL DİNAMİKLER ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME

Nazlı İNCEBURUN¹

Özet

1918’de imzalanan Mondros Mütarekesi, yalnızca bir askerî yenilgi belgesi değil, aynı zamanda Osmanlı toplumunun tüm kesimlerini etkileyen köklü bir çözülme sürecinin başlangıcı olmuştur. Bu süreçte, devletin idari ve güvenlik mekanizmaları işlevsiz hâle gelmiş; halk, işgal güçlerinin baskıları ve ağırlaşan ekonomik buhran nedeniyle gündelik yaşamda büyük bir huzursuzluk yaşamıştır. Uzun süren savaşların yarattığı ekonomik yıkım, göç hareketleri, işsizlik, kıtlık, moral çöküntüsü ve ahlaki bunalım toplumsal düzeni zayıflatmış; bu durum sosyal yapının dağılmasına ve asayişin ciddi bir şekilde bozulmasına zemin hazırlamıştır.

Mütareke dönemine ilişkin araştırmalar genellikle siyasî gelişmelere, direniş örgütlerinin faaliyetlerine ve diplomatik sürece odaklanmaktadır. Ancak bu yaklaşım, dönemin sosyal hayat ve toplumsal koşullar bağlamında ortaya çıkan asayiş sorunlarını sınırlı bir çerçevede değerlendirmektedir. Oysa dönemin sıkça karşılaşılan güvenlik problemleri yalnızca otorite boşluğundan ve olumsuz siyasî gelişmelerden değil; halkın maruz kaldığı ekonomik yıkım ve psikolojik bunalımdan da beslenmiştir.

Bu bağlamda bu çalışmanın temel amacı, Mütareke ve işgal yıllarında sosyal hayatın ve toplumsal çözülmenin asayiş ve güvenlik üzerindeki etkilerini bütüncül bir yaklaşımla analiz etmektir. Bu kapsamda hem şehir hem taşrada görülen güvenlik sorunları; döneme ait arşiv belgeleri, gazeteler ve hatıratlar ışığında değerlendirilecektir. Özellikle halkın gündelik yaşamında belirleyici olan ekonomik sıkıntılar, göçler, moral çöküntüsü ve toplumsal çözülmenin asayişini nasıl şekillendirdiği analiz edilerek dönemin güvenlik atmosferi ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mütareke Dönemi, Asayiş, Sosyal Hayat, Toplumsal Koşullar, Güvenlik.

ASSESSING THE IMPACT OF SOCIAL LIFE DURING THE ARMISTICE AND OCCUPATION YEARS ON PUBLIC ORDER AND SECURITY THROUGH SOCIAL DYNAMICS

Abstract

The Armistice of Mudros, signed in 1918, was not merely a document of military defeat, but also marked the beginning of a profound process of disintegration that affected all segments of Ottoman society. During this period, the state's administrative and security mechanisms became dysfunctional; the people experienced great unrest in their daily lives due to the occupying forces and the worsening economic crisis. The economic devastation caused by prolonged wars, migration, unemployment, famine, moral collapse and ethical crisis weakened the social order, paving the way for the disintegration of the social fabric and a serious breakdown in public order.

Research on the Armistice period generally focuses on political developments, the activities of resistance organisations, and the diplomatic process. However, this approach evaluates the security issues that emerged in

¹ Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-posta : nazli.inceburun098@gmail.com. ORCID : 0000-0003-2499-8090

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

the context of social life and societal conditions during this period within a limited framework. In fact, the security problems of the period were fuelled not only by the power vacuum but also by the economic devastation and psychological turmoil experienced by the people.

The primary objective of this study is to analyse the effects of social life and social disintegration on public order and security during the Armistice and occupation years using a comprehensive approach. Within this scope, security issues observed both in urban and rural areas will be evaluated in light of archival documents, newspapers, and memoirs from the period. In particular, the security atmosphere of the period will be revealed by analysing how economic hardship, migration, moral collapse, and social disintegration, which were decisive factors in people's daily lives, shaped public order.

Keywords: Armistice Period, Public Order, Social Life, Social Conditions, Security.

Giriş

Mütareke ve işgal yılları (1918-1923), Osmanlı Devleti'nin siyasî ve toplumsal yapısında derin sarsıntılara yol açmıştır. Savaşın yarattığı ekonomik yıkım, artan yoksulluk, işsizlik ve göç hareketleri, imparatorluğun hemen her bölgesinde sosyal dokuyu derinden sarsmıştır. Bu dönemde, özellikle büyük şehirlerde ve işgal altındaki bölgelerde halkın gündelik yaşamı ciddi güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Devlet otoritesinin zayıflaması, idari yapının parçalanması ve yerel güçlerin ön plana çıkması, asayişin sağlanmasını zorlaştırmıştır.

Mütareke'nin imzalanmasından sonra devletin idari yapısı ve güvenlik mekanizmaları büyük ölçüde işlevsiz hâle gelmiş, işgal kuvvetlerinin baskısı ve derinleşen ekonomik çöküş halkın gündelik yaşamını doğrudan etkilemiştir. Savaşın yarattığı yoksulluk, kıtlık, işsizlik, göç hareketleri ve moral çöküntüsü, toplumun tüm kesimlerinde huzursuzluğu artırmış; toplumsal düzenin ve asayişin büyük ölçüde bozulmasına sebep olmuştur.

Uzun savaş yıllarının neden olduğu gelir dağılımındaki dengesizlik ve ekonomik çöküş, toplum içerisinde sefaletin ve değerler yozlaşmasının artmasına sebebiyet vermiştir. Ülkede adeta bir kıtlık düzeni hâkim olmuş; hırsızlık, gasp ve mala yönelik çeşitli saldırılar günlük hayatın olağan olayları hâline gelmiştir. Mütareke döneminde asayiş ile ilgili ilk dikkat çeken husus kuşkusuz ekonomik kaynaklı suçlardaki artıştır. Özellikle temel ihtiyaç maddelerinin aşırı pahalılaşması, işsizlik ve geçim sıkıntısı; halkın bir kısmını zorunlu olarak bu tür suçlara yöneltmiştir. Bu dönemde işlenen hırsızlık, gasp vb. olayların bir bölümü ekonomik sebeplerle açıklanabilse de mütarekenin öncesi ve sonrası incelendiğinde, asayişe yönelik tehditlerin yalnızca ekonomik kökenli olmadığı görülmektedir.

Bazı olaylar fırsatçılık niteliği taşımış; kentlerde özellikle düzensiz ve otorite boşluğunun hâkim olduğu semtlerde gasplar, yağmalar, çeşitli ahlakî ve Türk toplum yapısını bozan suçlar yaygınlaşmıştır. Özellikle büyük şehirlerde ve işgal altında bulunan bölgelerde

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

güvenlik sorunları daha görünür hale gelmiş; devlet otoritesinin zayıflaması, yerel güçlerin öne çıkması ve idari yapının dağılması asayişin sağlanmasını son derece güçleştirmiştir.

I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul başta olmak üzere topraklarının birçoğu işgal edilmişti. Bu durum işgal altına girmiş yerlerde travmatik ve köklü dönüşümlere neden olmuştur. Köklü siyasal ve toplumsal gelişmelerin yaşandığı bu evrede; fuhuş, içki, kokain ve kumar toplumsal çöküntünün temel nedenleri olarak görülmüştür.²

I. Dünya Savaşı ile yoksullaşan birçok kadının yaşam mücadelesi içinde seks işçiliğine yönelmesi de toplumsal çöküşün bir göstergesi niteliğindedir. Umumhaneler, I. Dünya Savaşı ortalarına kadar gayrimüslimlerin tekelinde sayılabılırdi. Fuhuş, mütareke yıllarında başta İstanbul olmak üzere ülke genelinde artmıştı. Özellikle İstanbul'da fuhuş; Galata Mıntıkası, Üsküdar Bölgesi, Amanos ve Ziba Mıntıkları'nı mesken tutmuştu. Bu bölgelerde umumhaneler ve pansiyonlar Yahudi ve Hıristiyanlara aitti.³ Ancak savaşın tesirleri orta ve alt tabakaları fakirliğe mahkûm etmiş; bu durum ilerleyen süreçte Müslüman ailelere de sirayet etmiş ve umumhanelerde Müslüman kadınlara da rastlanmaya başlanmıştı. Kısaca toplumsal ihtiyaçların var olan gelir düzeyiyle karşılanamayışı fuhuşun artmasına sebep olmuştu.⁴ Özellikle 1917 Bolşevik Devrimi'nden sonra 1918-1922 yılları arasında Bolşevikler ve muhalifleri arasında yaşanan iç savaştan kaçan ve İstanbul'a sığınan Beyaz Ruslar, getirdikleri alışkanlıklar ile şehir hayatının da yeni bir kalıba bürünmesine sebep olmuş toplumsal yapıyı derinden etkilemişlerdir.⁵ Tüm bunlar özellikle büyük kentlerde sosyal ve ahlaki bir buhrana sebep olurken kentlerin asayişi de büyük ölçüde etkilenmişti. Öyle ki fuhuşun artması, umumhanelerde yaşanan kavgalar, kumar ve geleneksel aile ortamının bozulması neticesinde kız veya adam kaçırmaların artması gibi olayların sıkça meydana gelmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasının ardından İtilaf güçleri İstanbul'da üniformalı-üniformasız fark etmeksizin Müslüman halka baskı ve şiddet uygulamıştır. Gerek Osmanlı memurlarına gerekse sivil halka ikinci sınıf insan muamelesi yapan İtilaf güçleri özellikle kendilerine karşı vatan savunması için bir araya gelmiş Kuvayı Milliye taraftarı olan kimselere haksız muamelelerde bulunmuştur.

² Zafer Toprak, *Türkiye'de Yeni Hayat İnkılap ve Travma 1908-1928*, Doğan Kitap, İstanbul, 2017, s.305.

³ Özer İlbeyi, "Mütareke ve İşgal Yıllarında Osmanlı Devleti'nde Görülen Sosyal Çöküntü ve Toplumsal Yaşam", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi Dergisi (OTAM)*, Sayı:14, Yıl: 2003, ss.256-257.

⁴ Nazlı İnceburun- Ahmet Mehmetefendioğlu, "İşgal Dönemi'nde İzmir ve Çevresinde Gerçekleşen Asayiş Olayları", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XXI/43 (2021 Güz), s.693.

⁵ Toprak, *a.g.e.*, s.308.; İlbeyi, *a.g.m.*, s.255.

Osmanlı coğrafyasında, bilhassa da Anadolu’da Balkan Savaşları sırasında başlayan çetecilik ve komitacılık hareketleri Birinci Dünya Savaşı ve bu savaşın akabinde devam etmiştir. Batı Anadolu özelindeki çetecilik faaliyetleri Türk veya yerli Rumlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda Mütareke döneminde ilk olarak Mondros Mütarekesi’nin imzalanması ile işgale uğrayan Batı Anadolu ve civarındaki yerleşimlerde yaşayan yerli Rumlar çeteler kurarak, Türk-Müslüman ahalinin yaşadığı köyleri basmak, yol güzergâhlarını kesmek suretiyle soygunlar ve katliamlar yapmaya başlamışlardı.⁶

Mondros Mütarekesi’nin getirdiği belirsizlikten ve otorite boşluğundan yararlanan yağma, gasp, hırsızlık ve adam kaçırma yöntemlerini uygulayarak halkı korkutan, bölgelerinde kişisel nüfuz ve itibarlarını arttırmak için Kuva-yı Milliye’yi kullanan menfaatçiler de ortaya çıkmıştır. Bu ortamda, Kuva-yı Milliye’ye katılarak düşmana karşı savaşan bir çok eşkıya çetesi de takibata maruz kalmadan eşkıyalıklarını sürdürme imkânı bulmuştur. Asker kaçaklarının, suçluların ve çapulcuların oluşturduğu çeteler Kuva-yı Milliye’yi, Türk milleti ve Hıristiyan kamuoyu önünde küçük düşürmek ve lekelemek amacıyla İtilaf Devletleri ve Yunanistan tarafından da kullanılmışlardı. Yerli Rumlar ve Türkler tarafından kurulan bu tür çeteler, Müslüman ve Hıristiyan unsurlara saldırılar düzenleyip işledikleri suçları Kuva-yı Milliye üzerine atmışlardır.⁷

1919 Mayıs’ında yaşanan Yunan işgali ve iç kargaşa ortamı beraberinde daha büyük bir şiddetin malzemesini de yanında getirmişti. Bölge istihbarat raporlarına yansıyan ve oldukça dikkat çeken önemli bir durum da baskını gerçekleştirenlerin genellikle İngiliz mallarına ve vatandaşlarına karşı bir eylem içerisinde olmayışlarıydı. Bu durum özellikle yerel Rum çeteci ve yağmacıların İngiliz kamuoyunun tepkisini çekecek türde davranışlardan kaçındığını göstermektedir.⁸ Buna karşılık ise Türk ve Müslüman ahaliye karşı şiddetlerini arttırmışlardı.

Özellikle Batı Anadolu Bölgesi’nde Yunan işgalini kolaylaştırmak isteyen çoğunluğu yerli Rumlardan oluşan çeteler işgalden sonra Yunan askerlerinin desteğini almış ve Yunan yetkililer tarafından hem eğitilmiş hem de donatılmışlardı. Ayrıca 1921 yılında Umum Jandarma Kumandalığı’ndan Manisa, Aydın, Denizli ve Karesi mutasarrıflıklarına çekilen telgrafta, Yunan ordusu tarafından tahliye edilen 130 çete reisinin İzmir ve çevresinde asayiş

⁶ Nazlı İnceburun, “Mütareke Dönemi’nde İzmir’de Asayiş (1918-1922)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir,2021, s.63.

⁷ Mehmet Temel, “Kuvayı Milliye Döneminde Milas-Bodrum’da Eşkıyalık ve Çetecilik”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı:27 (2010), ss.405-406; Bkz. Alev Coşkun, *Kuvayı Milliye’nin Kuruluşu En Uzun 15 Gün Ödemiş Direnişi*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul,1998.

⁸ İsmail Ediz, *Diplomasi ve Savaş İngiliz Belgelerinde Batı Anadolu’da Yunan İşgali 1919-1922*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 2015, s.46; Bkz. Michael Llewellyn Smith, *Yunan Düşü*,1.Baskı (Çev.: Halil İnal), Ayraç Yay., Ankara, 2002, s.97.

bozmak için gönderildiğini ve bu duruma yönelik ilgili makamlarca önlemler alınması gerektiği konusunda bilgi verilmesi⁹ bu bölgede Yunan işgalinin yayılmasını kolaylaştırmak adına çeteleşmenin yaygınlaştığını göstermektedir. İşgal sürecinde bölgedeki Türklerin silahtan arındırılmasına karşılık yerli Rumlar ve azınlıklar, baskın, göçe zorlama ve çetecilik faaliyetleri için özellikle Yunan yetkililer tarafından silahlandırılıyor ve eğitiliyordu. 20 Nisan 1922 tarihinde Anadolu Ajansı'nın verdiği bir haberde İzmir'de Hıristiyanlara silah dağıtımına devam edildiği¹⁰ bilgisinin yer alması da bunun bir kanıtı niteliğindedir. Bu da silahlandırılan, sayıca beslenen ve eğitilen çetelerin, Türk-Müslüman ahalinin dini kurumlarını, mahallelerini, evlerini, iş yerlerini, eğitim kurumlarını hatta devlet kurumlarını dahi yağma ve talan etmekte bu mekanlarda bulunan ahaliye de maddi manevi zarar vermekteydi.

Sevr Antlaşması'nın imzalanması ile de İtilaf güçlerinin özellikle Batı Anadolu Bölgesi'ni işgal etmiş olan Yunan ordusunun mezalim, baskı ve şiddet olaylarının dozunu daha da arttırdığı görülmektedir. Özellikle Batı Anadolu'da mütarekenin imzalanmasını takiben başlayan yerli Rum çetelerin faaliyetlerine Yunan işgalinin başlaması ile de Yunan askerlerin mezalim, yağma, yıkım ve yakma gibi faaliyetleri de eklenmişti.

Osmanlı Devleti, Mondros Mütarekesi'nin imzalaması ile I. Dünya Savaşı'ndan yenilen taraf olarak ayrılmıştı. Bu yenilgi, kaybedilen topraklardan Osmanlı coğrafyasına yoğun göç dalgası yaşanmasına sebep olmuştur. Yaşanan göçler toplumun geleneksel işleyişini ve aile yapısını derinden sarsmış ve köklü değişikliklere sebebiyet vermiştir. Uzun süren savaş yıllarının ardından ortaya çıkan gelir dağılımındaki dengesizlik ve artan yoksulluk gerek kent yaşamında gerekse taşra da değişikliklere yol açmıştır. Halkta egemen olan sosyal, ekonomik ve ahlaki çöküntü, ümitsizliği de beraberinde getirmiştir. Birbiri ile iç içe olan söz konusu koşullar hem kentlerde hem de taşrada asayiş ve güvenliği tehdit etmiştir.

1. Mondros Mütarekesi'nden Sevr Antlaşması'na Kadar Gerçekleşen Asayiş Olayları ve Toplumsal Dinamizme Etkisi

30 Ekim 1918 Mondros Mütareke Antlaşması'nın imzalanması ile Osmanlı Devleti'nin üzerinde durduğu en önemli mefhum kuşkusuz "*güvenlik*" idi. Çünkü imzalanacak barış antlaşmasının daha hafif koşullara sahip olması ve işgalleri engellemek güvenliğinin sağlanmasından geçmekteydi. Ne var ki bu koşulun sağlanması savaştan yeni çıkan yorgun bir devleti oldukça zorlamaktaydı. Yukarı da bahsi olunduğu üzere sosyal, ekonomik ve ahlaki

⁹ BOA, DH-100-136, H.18.09.1337/1921.

¹⁰ Mustafa Turan, *Yunan Mezalimi-İzmir-Aydın-Manisa-Denizli (1919-1923)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay.,4. Baskı, Ankara,2018, s.37.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

çöküntü daha sonrasında da mütarekenin 7. maddesinden cesaret alan gayrimüslim unsurların işgalleri kolaylaştırmak adına yaptığı faaliyetler asayiş ve güvenliği tehdit etmekteydi.

Mütareke'nin 5. maddesi gereği sınırların denetlenmesi ve iç güvenliğin sağlanması için gerekli olan birlikler dışında Türk ordusunun gecikmeksizin terhis edilmesi de¹¹ güvenliğin sağlanamamasındaki en büyük zafiyetlerden birini teşkil etmişti. Tüm vilayetlerde mütarekenin 5. maddesi gereği polis ve asker sayısı azaltılmıştı. Örneğin; 26 Nisan 1335/1919 tarihli Müsavat gazetesinde yer alan bilgiye göre; İzmir kentinde polis mevcudu 544 kişiydi. Oysaki 1917 yılında bu kentteki polis mevcudunun 800'e çıkarılmasına dair bir rapor hazırlanmış ancak yürürlüğe dahi girmeden kaldırılmıştı.¹²

Mütareke'nin 4. maddesinin de asayiş ile doğrudan bağlantısı olmasa da İtilaf Güçleri'nin Osmanlı üzerindeki siyasi emellerini gerçekleştirmeye yönelik olduğu aşikârdı. Öyle ki İtilaf kuvvetlerinin temsilcileri bu madde gereğince Osmanlı hapishanelerinde bulunan siyasi suçlu Ermenileri değil, adi suç işlemiş Ermenileri ve başta Rumlar olmak üzere gayrimüslim suçluları serbest bırakarak hukuk tanımaz eylemlerde bulunmuş hatta kimi zaman işbirlikçi Türkleri de serbest bırakmışlardır.¹³ Serbest bırakılan mahkumların büyük bir çoğunluğunun dağlardaki çetelerin yanında yer aldığı; bu çetelerin sayı bakımından beslenmelerinin yanı sıra her türlü şiddetlerini arttırarak faaliyetlerde bulunmuşlardı. İtilaf güçlerinin devletin asayişini bozan kişilerin yakalanmaması ve suçluların da serbest bırakılması hususunda kararlı olduğu görülmektedir.¹⁴ Milli Müdafaa Vekâleti'nin 23 Mart 1335/1919 tarihinde çekmiş olduğu telgrafın; "*Cinayetleri yapanlar hakkında tatbikat yapılmasına İtilaf temsilcileri mâni oldukça asayişin korunmasının imkânsız olduğunu*"¹⁵ bildirmesi de bu tezi destekler niteliktedir.

Mütareke metni ile, Osmanlı topraklarında her türlü kontrol etme hakkını kendilerinde gören İtilaf Devletleri, milletin huzurunu, güvenliğini ve bağımsızlığını tehdit etmişti. İtilaf kuvvetlerince serbest bırakılmış olan her türlü suçlu da dağlardaki çetelere katılarak düzen bozucu her türlü olayın [gasp, yağma, baskın, tecavüz, taciz, hırsızlık (sirkat) vb.] gerçekleşmesinde başat rol oynamıştı.¹⁶

¹¹ İsmail Soysal, *Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları I. Cilt (1920-1945)*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 2000, s.12.

¹² Engin Berber, *Sancılı Yıllar: İzmir 1918-1922 Mütareke ve Yunan İşgali Dönemi'nde İzmir Sancağı*, Ayraç Yay. Ankara, 1997, s.73; İnceburun, "a.g.t." s.32.

¹³ Bahtiyar Dedeoğlu, *Mütareke Dönemi'nde İtilaf Devleti Ordularının Faaliyetleri (1918-1923)*, M.Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019, s.50.

¹⁴ İnceburun, a.g.t., s.34.

¹⁵ Zafer Çakmak, *İzmir ve Çevresinde Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, Yeditepe Yay., İstanbul, 2007, s.84.

¹⁶ İnceburun- Mehmetefendioğlu, a.g.m., s.684.

Başkent'in 13 Kasım 1918'de İtilaf güçlerinin işgaline girmesi ülkede idari olarak yaşanan siyasi bunalımı derinleştirmişti. Ancak İtilaf güçlerinin 16 Mart 1920 günü İstanbul'daki önemli karakollar, bakanlıklar ve postahaneleri ele geçirmesi ile başkent'in işgali resmen gerçekleşmişti. O gün, Türk askerlerine ateş açılmış, çok sayıda ölüm ve yaralanmalar meydana gelmişti. Meclis dağıtılarak milliyetçi milletvekilleri tutuklanmış ve Malta'ya sürgün edilmişlerdi. İstanbul'un müttefikler tarafından 16 Mart 1920'de resmen işgali, Mustafa Kemal Paşa'nın, Meclis'in başkentte güvenlik içerisinde çalışamayacağı düşüncesini haklı çıkarmıştı. Bu yüzden Mustafa Kemal Paşa, olağanüstü yetkilere sahip bir meclisin güvenli olarak Ankara'da toplanmasını sağlamıştır. Meclis, yurdun değişik yerlerinden ve İstanbul'daki meclisten gelenlerin katılımıyla 23 Nisan 1920'de açılmış.¹⁷ Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile Anadolu toprakları hem İstanbul hem de Ankara merkezli olmak üzere yönetilmeye çalışılmıştı. İtilaf güçlerinin baskısı altındaki İstanbul Hükümeti ve bağımsızlık savaşının karargâhı niteliğinde olan Ankara Hükümeti arasındaki anlaşmazlık Anadolu'da var olan otoritesizliği belirgin kılmıştır.

1.1. Büyük Kentlerde Gerçekleşen Asayiş Olayları ve Toplumsal Dinamizme Etkisi

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra ne kadar iyimser bir hava yaratılmak istendiyse de müttefik devletler güvenliklerini tehdit ettiği gerekçesiyle 7. maddeyi hayata geçirmişlerdi. Bu bağlamda İtilaf Devletleri'nin donanması 6 Kasım 1918'de Boğazların temizlenmesine başlamış ve ertesi gün de müttefik gemileri ile Çanakkale Boğazını geçmişti. Bu arada İngiliz Albayı Muerphi, işgal ordusunun öncüsü olarak 7 Kasım 1918'de İstanbul'a gelmişti. 13 Kasım 1918 günü 55 parçadan ibaret müttefik harp gemisi İstanbul limanına demirlerken işgali tüm çıplaklığıyla ortaya koymuştu.¹⁸ Artık Osmanlı başkenti işgal altındaydı. İstanbul başta olmak üzere işgale uğrayan kentlerde benzer manzaralar ile karşı kaşıya kalınmıştı.

Dikkat çeken husus Türk-Müslüman nüfusun ikinci sınıf muamelesi görmesi ve gayrimüslim unsurların, bu unsurlardan oluşan çetelerin işgallere zemin hazırlayacak faaliyetlerde bulunmasıydı. İtilaf güçlerinin önceliği İstanbul, Adalar, Muğla, Samsun, İzmir, Çanakkale gibi stratejik ve hinterlandı geniş olan büyük kentlerdi. İşgal kuvvetleri, bu kentlerde egemenliklerini kurduktan sonra işgal sahalarını taşralara doğru genişletmişler ve bu bölgelerde hakimiyet kurmaya çalışmışlardı.

¹⁷ Mevlüt Çelebi, *Türk İnkılap Tarihi*, Özal Matbaası, İzmir, 2013, ss.98-99.

¹⁸ *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, 1. Baskı, (Editör: Temuçin Faik Ertan), Siyasal Kitapevi Ankara, 2001, s. 88.; Ayrıca bkz. Nazlı İnceburun, "Mütareke ve İşgal Yıllarında Büyükkada'da Asayiş ve Güvenlik (1918-1923)", *II. İstanbul Adaları Sempozyumu (25-26-27 Eylül 2023)*, (Editörler: Doç. Dr. Eminalp Malkoç-Doç. Dr. Aras Neftçi), Adalar Kültür Derneği Yay. No:26, İstanbul, 2024, s.419.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

Mütareke döneminde Osmanlı topraklarının farklı bölgelerinde güvenlik zafiyetleri belirginleşmişti. Devlet otoritesinin zayıflamasıyla birlikte eşkıyalık olayları, yağma, hırsızlık ve silahlı çatışma vb. olaylar da artmıştır. Şehirlerde polis ve jandarma teşkilatları yetersiz kalmış; taşrada ise mahallî güç odakları asayişî kendi yöntemleriyle sağlamaya çalışmıştır. İşgal edilen yerlerde İtilaf güçlerine ait askerî birliklerin varlığı, güvenlik denetimini karmaşık hâle getirmiştir. Halkın can ve mal güvenliği tehlikeye girmiş, güvenlik “devletin teminatı” olmaktan çıkmıştır.

Yerli Rumlar, Mondros Mütarekesi'nin maddelerine dayanarak yaşadıkları bölgelerde asayişî bozmak amacıyla silahlı veya silahsız pek çok taşkınlıklarda bulunmuşlardı. Özellikle İtilaf güçlerinin Osmanlı topraklarını bilhassa İstanbul'u işgal etmesi üzerine takındıkları tavır ve tahrik edici “Artık geçti Türkiye yoktur, burası Yunanistan'dır.”¹⁹ şeklindeki sözleri düşüncelerinin özeti şeklindedir.

İstanbul ve adalardaki yerli Rumların sevinci ve coşkusu basında da heyecan uyandırmıştı. Örneğin, İkdam gazetesinin 1 Aralık 1918 tarihli nüshasında “Limanımızdaki Yunan gemilerini kafilere kafilere dolaşan Rumlar, bir Yunan torpidosunda Türkiye'nin İtilaf Devletleriyle ateşkes yapması Rumları devam etmekte olan derin bir sevince boğdu. Bu sevinç hala devam etmektedir. Dükkanları ve evleri derhal İtilaf Devletleri bayrakları ile donatıldı, kadınlar İtilaf renkleri ile süslendi, İtilaf Devletlerinin marşları ağızlarından düşmez oldu, gazeteler eski hayali açıkça yazdı.”²⁰ şeklindeki beyanatta coşku ve heyecanı dile getirirken başkentte hâkim olan havayı da anlatıyordu. Sadece Osmanlı başkentinde değil diğer büyük kentlerde de Rumların coşkuları ve heyecanları hakimdi. Bu durumun bir benzeri mütareke İzmir'inde de görülmüştü. 7 Kasım 1918'de M-29 numaralı savaş gemisi ile İzmir'e gelen İngiliz Deniz Kuvvetleri Komutanı Binbaşı Dickson'u karşılamaya gelen Rumlar “Zito” nidaları ile coşmuş ve coştukça da aslında ilk tecavüzler başlamıştı. Türk erkeklerinin fesleri başlarından alınıp çiğnenmiş, bazıları dövülmüş kadın ve kızların çarşafı yırtılmıştı. Elleri, göğüsleri, kollarında, birçok mavi beyazlı bayraklar taşıyan sarhoşlardan kurulmuş kafileler, saatlerce gemiyi tavaf etmiş papazlar ise takdis etmişti. Sevinçten denize atılanlar, küçük yük arabalarının merkeplerine, köpeklerin kuyruklarına bile Yunan bayrakları takmaları sokakları, evleri mavi beyaza boyamaları da Yunan Megali İdea hayalini süsleyen

¹⁹ Hülya Toker, *Mütareke Döneminde İstanbul Rumları*, Genelkurmay ATASE ve Denetleme Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2006, s. 43.

²⁰ “Şehrimizde Mütareke Tatbikatı ve Rumlar”, *İkdam*, 1 Aralık 1918.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

başka bir kent olan İzmir’de yaşanmıştı.²¹ Aslında bu örnekler işgaller ile gerçekleşecek mezalimin bir ön gösterimi niteliğindedi.

Yine Batı Anadolu’da bulunan Balıkesir ve Manisa’da durum değişmedi Rum ve gayrimüslim ahalinin bir kısmı Yunan işgalini destekler şekilde davranmıştı. 23 Mayıs’ta Yunanların Manisa’yı İtilaf Devletleri kararına uygun olarak işgal etmesi Rum ahalinin coşkulu olan tezahürlerini arttırdığı kaydedilmiştir.²²

İşgallerin gerçekleşmesi üzerine bu sevinç gösterileri Türk-Müslüman ahali için büyük bir trajediye dönüşmüştü. Yunan işgalinin yaşandığı Batı Anadolu Bölgesi bu mezalimden oldukça muzdaripti. Galip Hoca’nın deyişiyle “*Türk topraklarına şefkat yerine felaket getiren*”²³ Yunan ordusu askerlerinin, İzmir’in işgal edildiği o kara günde Ziraat Bankası’nın merdivenlerine sığınmış kadın ve çocukları dahi süngülemesi²⁴ bu deyimden doğruluğunu kanıtlamıştır.

Balıkesir’e giren Yunan işgal kuvvetleri de Türk-Müslüman ahalinin dini ve milli duygularını rencide eden bir tutum sergilemişler, silah arama bahanesi ile sık sık evlerine baskın yaptıkları Müslümanları rahatsız edip ırzlarına tecavüzlerde bulunmuşlardı.²⁵

Yunan ve Rum çetelerin yapmış oldukları bir başka faaliyet ise bahsi geçen dönemde yeni teşkilatlanmaya başlamış olan Türk İstiklal Savaşı’na ve efelerden oluşan Kuvay-ı Milliye’ye olan bağı ve güveni zayıflatmaktı. Bu yüzden de pek çok yerde Yunan askerleri ara sıra Müslüman giysileri giyerek yöredeki sivil ahalinin bulunduğu köy, kasaba ve evlere karşı baskınlar gerçekleştirmiş kıymetli eşya ve paralarını hatta kimi zaman tarla, ağıl ve evlerini gasp etmişlerdi. Zaman zaman ticarethane, mabet, ev vb. ayrımı yapmaksızın yağmalar gerçekleştirerek artlarında koskoca kül yığınları bırakmışlardı.²⁶ Bunun en çarpıcı örneklerinden biri kuşkusuz Halkapınar Baskını’ydı. Osmanlı askeri kılığı ya da efe kılığına girmiş yerli Rumlar tarafından gerçekleştirilmişti. Türk askeri kıyafetleri giyerek baskın yapan yerli Rumların amacı; İzmir’de asayiş ve güvenliğin sağlanmadığını, dolayısıyla

²¹ Türkmen Parlak, *İşgalden Kurtuluşa Yunan Ege’ye Nasıl Geldi “İlk günler”*, İzmir Sosyal Hizmetler Vakfı Kültür Yayınları, İzmir,1982, ss.255-257.

²² İzzet Öztoprak, Oğuz Aytepe ve Murat Karataş, *Yunan İşgalinde Batı Anadolu*, Cilt:1, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara,2014, s.445.

²³ Celal Bayar, *Bende Yazdım (Millî Mücadeleye Giriş)*, Cilt:5, Sabah Kitapları, İstanbul,1969, ss.134-135.

²⁴ Bülent Çukurova, “15 Mayıs 1919 İzmir’de Yunan Mezalimi”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: III, Sayı:8, (Mart 1987), s.466.

²⁵ BOA, BEO,4657/349227/6 Eylül 1336/1920:1-5.

²⁶ *İzmir’e Doğru*, 26 Kanun-i Sani 1336/1921.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

Türklerin yabancı kuruluşlara bile saldırılar düzenlediğini kanıtlamak ve böylece dünya kamuoyunda propaganda yaparak Türklerin üzerine baskı uygulamalarını hedeflemişlerdi.²⁷

Bu zulmü ve baskınları yapanlar sadece Batı Anadolu'da Yunan askerleri ve yerli Rumlardan oluşan çeteler değildi. Osmanlı'nın başkentinde bulunan İtilaf kuvvetlerine mensup askerlerinin sergilemiş olduğu sert ve baskıcı tutumları da vardı. İtilaf kuvvetlerinin yetkilileri ve subayları beğendikleri bazı evleri zorla tahliye ettirerek kendileri ikamet etmeye başlıyorlardı.²⁸ Beyoğlu başta olmak üzere birçok yerde yabancı okul, hastane gibi kurumlara bazı otel ve özel binalara hukuk dışı yollarla yerleşmişlerdi.²⁹ Ayrıca silah arama bahanesiyle sık sık Türk evlerine baskınlar yapmış ancak bu aramalar esnasında silah bulamadıkları evlerde bir takım değerli eşyaları gasp etmeleri de söz konusu olmuştu.³⁰

Birinci Dünya Savaşı sırasında Anadolu'daki evlerinden göç ettirilmiş olan Yunanların, 1919 Mayıs'ından sonra kente geri dönmeleri sonucunda binlerce Türk-Müslüman ahali oturmakta oldukları evlerden çıkarılmaya başlanmıştı. Bu durum da eşkıyalığa ve düzensiz savaşıma eğilimi olan "kırsal proletaryaları" yaratmıştı. Söz konusu durum, 1918 güzünden sonra Türk çeteleri de gözle görülür bir hareketlenmeye sevk etmişti.³¹ Hareketlenme daha çok bölge halkını korumaya ve işgalleri durdurmaya yönelikti.

Tüm bu hareketlenmeye karşı Rum çetelerin düzenlemiş olduğu baskınlar Türk ve Müslüman ahaliye yönelikti. Rum çetelerinin yıkıcı faaliyetleri, Avrupa milletlerine özellikle de İngiliz mallarına ve vatandaşlarına karşı düzenlenmiyordu. Yerli Rum çeteci ve yağmacıların İngiliz ve Avrupa kamuoyunun tepkesini çekmemek adına böyle davrandığını göstermekteydi.³² Rum çetecilik faaliyetlerine, 1920 yılı Mart ayında İkiçeşmelik merkezinden Demirci Köyü'ne gitmekte olan altı erkek, beş kadından oluşan on bir kişilik gurubun önünün onkişilik bir çete tarafından kesilmesi, çete üyelerinin erkekleri boğazlayarak katletmeleri ve cesetlerini yol üzerine atmaları; ancak grubun içinde bulunan Hayriye isimli bir kızı kaçıırarak meçhule doğru gitmiş olmaları örnek verilebilir. Ayrıca yolcu

²⁷ Zeki Arıkan, *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını (30 Ekim 1918-9 Eylül 1922)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 1989, s.22.

²⁸ Ş. Can Erdem, "İtilaf Devletlerinin İstanbul'u Resmen İşgali ve Faaliyetleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, sayı: 62, Temmuz 2005, s. 688.

²⁹ Bülent Bakar, "Mütareke Döneminde İstanbul' da Asayiş", *Millî Mücadele'nin Yerel Tarihi 1918-1923*, Türkiye Bilimler Akademisi Tarih Serisi:1.Cilt:11, İstanbul,2023, s.325.

³⁰ Mehmet Okur, "İtilaf Devletlerinin İstanbul'daki Faaliyetleri, Osmanlı Hükümetleri Üzerindeki Baskıları ve Hükümetlerin Tutumu", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, sayı: 57, Kasım 2003, s. 1140

³¹ Smith, *a.g.e.*, s.612.

³² Ediz, *a.g.e.*, s.41.

gurubunun sahip olduğu malları da tıpkı Hayriye gibi beraber yanlarına almışlardı.³³ Örnekte de görüldüğü üzere çetelerin at sürdüğü topraklar da yolda giderken dahi ne can ve mal ne de namus güvenliği söz konusu değildi. Rum çetelerin, Yunan ve diğer İtilaf kuvvetlerinin yapmış oldukları baskı, zulüm Türk ve Müslüman olan yerli ahaliyi oldukça yıpratmıştı.

Çetecilik faaliyetlerinin yanı sıra. I. Dünya Savaşı sonrasında göçlerin de etkisi ile kentlerde uygulanan plansız iskân politikası, yine göçlerin artması sonucunda ortaya çıkan kültür değişmesi ve çatışması, mütareke koşullarının getirmiş olduğu ortamda kolluk kuvvetlerinin yetersiz kalması, işsizlik ve ekonomik eşitsizlik, geleneksel sosyal denetim mekanizmasının zayıflaması ve ortadan kalkması uzun yıllar süren savaşların aile bütünlüğünü zedelemesi neticesinde mal varlığına karşı suçlarda yoğun bir artış olmasını kaçınılmaz kılmıştı. Bu tür olaylar yalnızca hırsızlık, gasp veya yankesicilik olmaktan çıkarak kentlerde ikamet eden vatandaşların hayatlarına dahi mal olan şekillerde tezahür etmişti. Para ve eşya çalma, yiyecek aşırma, hayvan çalma ya da izinsiz hayvan kesme gibi olaylara söz konusu dönemde oldukça sık rastlanır. Örneğin; İzmir’de bakkallık yapan Hazday’ın dükkanından 22 Ağustos 1335/1919 günü bir zanlının zahire çalması ve o sırada oradan geçen bir polis memuru tarafından derdest edilmesi yoksulluğun getirmiş olduğu bir mecburiyetten zanlının bu yola yöneldiğini gösteren bir örnektir.³⁴

Mala karşı işlenen suçlar tarım ve hayvancılık alanında da kendini göstermiştir. Balıkesir ve çevresinde kimi zaman çeteler kimi zaman ise Yunan askerleri tarafından hayvanların, tarım ürünlerinin ve ziraat aletlerinin gasp edilmesi de hem bölgede güvenlik zafiyetinin durumunu göstermiş hem de tarımsal üretime dayalı ekonominin zedelenmesine neden olmuştur. Osman Ağa’nın çiftliğini basan Çerkeslerden oluşan çete hem çobanları hem de çiftlikte bulunan koyunları gasp ederek Manyas’a götürmeleri³⁵ bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Bireysel ya da çete olarak mala karşı işlenen bu tür suçlar, hane, fabrika, dükkân affetmeksizin söz konusu dönemde gerçekleştirilmiştir. Örneğin hırsız çetelerinden bir grup, Halkapınar’da Yorgi önünde ve Polisan fabrika sokağında Panoyoto’nun hanesine girmiş ve Kasaba yolu kumpanyasından gelen beş kilitli vagon eşyasını çalmıştır.³⁶ Başka bir hırsız

³³Nazlı İnceburun, “İzmir Vilayeti Polis Mürtebatına Mahsus Sicil-i Ahval Defterlerine Göre İzmir’de Asayiş (1918-1922)”, *100.Yıl Şehir Kültür Medeniyet Çakabey’den Günümüze İzmir C.III*, (Editörler: Turan Gökçe, Mahmut Halef Cevrioğlu, İzmir,2022, s.1116.

³⁴ *İzmir Vilayeti Polis Mürtebatına Mahsus Sicil-i Ahval Defteri-2*,22 Ağustos 1335/1919, s.746.

³⁵ *BOA*, DH.KMS.,55-61/27.1337/1921:1-4.

³⁶ *Müsavat*,1 Nisan 1335/1919.

çetesi ise gasp suçuna karışarak Çayırılı Bahçe’de alışverişte olan Liza’nın yirmi bin lirasını aşırarak firar etmiştir.³⁷

I. Dünya Savaşı ile Osmanlı İmparatorluğu’nun tüm kurumları gibi toplumsal ahlak da adeta büyük bir krize girmişti. Savaşın yaratmış olduğu gelir dağılımındaki dengesizlik, toplumun bütün kesimlerini hızla sefaletle sürüklerken; bu sefalet değerler yozlaşmasını da beraberinde getirmişti.³⁸ Özellikle Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş evresinde fuhuş, içki, kokain ve kumar ülkede toplumsal çöküntünün temel göstergeleri olarak belirmiş³⁹ bu durum da Mütareke Dönemi ve erken Cumhuriyet Dönemi’nin sosyal ve güvenlik politikalarının belirlenmesinde önemli rol oynamıştır.

Savaşın sarsıcı etkisi ve tesirini derinden hisseden kentlerde yaşayan orta ve alt tabakadaki insanlar fakirliğe mahkûm edilmişti. O zamana kadar gayrimüslimlerin tekelinde olan seks işçiliğine Müslüman kadınların eğiliminin de bu zaruriyetten doğduğu su götürmez bir gerçek halini almıştır. Büyük kentlerde bu durum kentin belli başlı bölgelerinde gerçekleştirilmiştir. Umumhanelerin yaygın olduğu bölgeler, emniyet güçlerini ilgilendiren ve bölgenin huzurunu bozan olaylara da gebe kalmıştır. Konak mevkiinde bulunan bir umumhanedeki seks işçilerinin mahalle huzurunu kaçırdığı için emniyete yapılan şikâyet üzerine polis ekipleri söz konusu umumhaneye baskın gerçekleştirmiş ve olay esnasında İzmir Emniyet-i Umumiye Müdüriyet-i personellerinden birisi olan emniyet müfettişi Ali Rıza Efendi’nin de orada olduğu da tespit edilmişti. Olayın gerçekleştiği mahallede huzursuzluk yaratan diğer zanlılar gibi polis memuru da tutuklanmıştır.⁴⁰ Bu olay umumhanelerin kimi zaman mahalle huzurunu kaçırdığının ve güvenlik güçlerinin bu süreçte olaylara müdahale etmek zorunda kaldığının bir göstergesi niteliğindedir.

Kentlerde kimi zaman gasp ya da anlaşmazlıklar sonrasında çıkan kavga, kimi zaman da savaşın getirdiği koşullar ya da aile içi çatışmalar neticesinde darp, yaralama veya cinayet gibi suçların işlendiği görülmüştür. Örneğin, Keçeciler Karakolu’na gelen Binnaz isimli bir kadının beyanına göre çeteciler evine gelmiş, kapıyı zorla açtırmış ve bu şahıslar zavallı kadından bir kızını istemiş ancak kadın kızlarını korumaya kalktığı için darp edilmişti. Bu olayın karakola sirayet etmesi üzerine çete üyelerinin olay yerine giden polis ekiplerine de ateş ederek bir polis memurunu yaralaması ve firar etmesi⁴¹ dönemin insanının evinde dahi huzur için de rahat oturamadığının göstergesidir. Evlerinde rahat olmayan halk doğal olarak

³⁷ İnceburun, *a.g.t.*, s.51.

³⁸ *a.g.t.*, s.62.

³⁹ Toprak, *a.g.e.*, s.305.; Seyyah, “Anadolu’da Bir Kumar Sahnesi”, *Resimli Ay*, Sene 1, Sayı:10 Teşrin-i Sani 1340, ss.27-28.

⁴⁰ *İzmir Vilayeti Polis Mürtebatına Mahsus Sicil-i Ahval Defteri-1*, 10 Temmuz 1336/1921, s.282.

⁴¹ *İzmir Vilayeti Polis Mürtebatına Mahsus Sicil-i Ahval Defteri-1*, 22 Şubat 1336/1921, s.986.

sokakta da gönül rahatlığı ile yürüyemiyordu. Çorakkapı civarında gerçekleşen aşk cinayeti⁴² de bunun başka bir örneğiydi.

Büyük kentlerde rövanşa olan asayiş bozucu başka bir durum da kaçakçılıktı. Özellikle İtilaf güçlerini meşgul eden bu durum daha çok Kuvay-ı Milliye tarafından gerçekleştirilmiş ve İstanbul, İzmit vb. kentlerden Anadolu'ya sevk edilmiştir.1919 yılında Anadolu'da başlayan Milli Mücadele'ye destek amacı ile kaçırılan silah, mühimmat ve cephane Anadolu'ya sevk edilmek üzere öncelikle özel fabrikalarda bakır depolarında saklanmıştır.⁴³ Özellikle ihbar alan Yunan ekipler ve diğer İtilaf güçleri kentlerde bu olaylara dair hukuki işlem başlatmış ve bunun neticesinde bir çok kişiyi tutuklamışlardır.

Özetle, I. Dünya Savaşı'nın daha sonra da Mondros Mütarekesi'nin getirdiği olumsuz hava ve sarsıcı etkisi özellikle büyük kentlerde derinden hissedilmiştir. Yaşanan asayiş olaylarının bilhassa mala yönelik suçların savaş ortamının getirmiş olduğu gelir dengesizliğinden kaynaklı olduğu saptanmıştır. Ancak ahlaki yozlaşma, toplumsal çözülme, kentlerde artan göçlere bağlı olarak plansız şekilde gerçekleşen iskân ve bunun sonucunda ortaya çıkan kültür çatışması da asayiş ve güvenliği etkileyen başka bir faktör olarak göze çarpmıştır. Mütareke koşullarının getirmiş olduğu ortamda kolluk kuvvetlerinin yetersiz kalması, işsizlik, geleneksel sosyal denetim mekanizmasının zayıflaması veya ortadan tamamen kalkması, aile bütünlüğünün zedelenmesinden kaynaklı olarak da asayiş olaylarının yaşandığı görülmüştür.

1.2. Taşralarda Gerçekleşen Asayiş Olayları ve Toplumsal Dinamizme Etkisi

İşgal yıllarında başkent ve taşra olarak kabul gören Anadolu'nun Millî Mücadele'ye bakışı, katkısı ve o dönemdeki rolü oldukça farklıdır. Büyük kentler, I. Dünya Savaşı ortasından itibaren akın akın göç alırken ilk zamanlar çok fazla etkilenmeyen taşra I. Dünya Savaşı sonrası bu göçlerin etkilerini hissederek hale gelmişti. Mütarekenin imzalanması ve işgallerin başlaması ile de bu etkinin dozu günden güne artmıştır.

Uzun süren savaşlarda özellikle Anadolu'daki erkeklerin cepheye gitmesi geçimini tarım ve hayvancılık ile sağlayan taşra kesiminde üretimi durma noktasına getirmişti. Bu durumdan gelir düzeyi de oldukça derinden etkilenmişti. Kadınlar erkeklerin yaptığı işleri yapmaya mecbur kalmışlardı. Anadolu kadını cephe gerisinde sadece günlük işler, tarla ya da geçinmek için uğraşmamıştı. Onlar, vatanlarını kurtarmak tekrar bağımsız kalmak özgürce yaşamak için cephe gerisinde de aktif olarak rol almışlardı.

⁴² Çakır Pakize'ye âşık olan Kömürcü Hotin(?) ile Cemal'in boş bir arazi de geç bir saatte Pakize için kavga etmesi ve bu sırada Cemal'in yaralanarak öldürülmüştür. Cemal'i katleden Kömürcü Hotin(?) olaya intikal eden polis memurlarının tahkikatı sonucu yakalanmıştır. Bkz. *Sada-yı Hak*, 6 Nisan 1337/1921.

⁴³ *TİTE*, A3/K47/G120/B2001.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

Taşra, büyük kentlerde görülen geçim sıkıntısı, barınma zorluğu, kıtlık ve yokluğu da derinden hissetmişti. Bu durum mala karşı işlenen suçların (gasp, hırsızlık ve yankesicilik vb.) sayısını arttırmıştı. Örneğin, 1920 yılında hırsız Mestanoğlu Mustafa ile Balıkesirli Mustafa tarafından esnaf Ahmet'in hayvanları çalınmış; bu zatlar tarafından kasaplar mahallesindeki bir kasaba çaldıkları 78 koyunu 9 liraya satıldığı tespit edilmişti. Ancak bu suçluların, sattıkları koyunların bir kısmının parasını almaya geldikleri vakit yapılan ihbar ve soruşturma üzerine güvenlik güçleri tarafından suç üstü yakalanmıştır.⁴⁴

Rum çetelerin ve Yunan askerlerinin Batı kamuoyunu kendi yanlarına çekmek, Türklerin Kuvayı Milliye'ye olan bağlılığını ve güvenini zedelemek için zeybek ya da Osmanlı askeri kıyafeti giyerek baskın, hırsızlık yapması taşralarda daha sık karşımıza çıkar. Öyle ki Ödemiş'in Baybanlı Köyü'ne gelen zeybek kıyafetleri giymiş Yunan askerleri tarafından bütün yiyeceklerin, hayvanların gasp edilerek köyü tahrip ettiğine dönem kayıtlarında rastlanmıştır. Başka meydana gelen bir hadise ise; 23 Haziran 1919 tarihinde İsmail Efendi isimli zâta ait olan bir hanenin ve binanın da gasp edilerek karakola dönüştürülmesidir.⁴⁵ İslam kıyafetleri giyen bir gurup Yunan askerinin Nif Kasabası'na bağlı Ören Köyü'nü basarak Akkeçili Ahmet Efendi'yi darp ve tazyik eden eşkıyaların 4000 lirayı gasp etmesi de başka bir örneği teşkil eder.⁴⁶

İsyanların gölgesinde olan Düzce ve çevresinde de durum farksızdı. Yöre halkı kamu otoritesinin zayıflaması sonucu daha çok mağduriyet yaşadığı muhakkaktır. Halkın hırsızlık, gasp ve haraç kesme olayları adeta halkı canından bezdirmiş, bu tür olaylar karşısında kamu otoritesi zaman zaman aciz kalmış, can ve mal güvenliği konusundaki şikayetler arşa çıktığı için 17 Aralık 1919 tarihli İkdam gazetesinde bu konuya yer verilmiştir. Çıkan bu haberler üzerine de İzmit mutasarrıflığı tarafından tezkibi istenmiştir ve olayın Dahiliye Nezareti'nden kaymakam değişikliği talebine kadar ulaştığı kayıtlara geçmiştir.⁴⁷ Nitekim de asayişsizliğin kol gezdiği Düzce ve çevresinde 31 Mart 1919 tarihli eşkıya vukuat cetveli kayıtlarına göre iki hırsızlığın ve bir gaspın yaşandığı da kayıtlara geçen başka bir durumdur.⁴⁸

Hırsızlıkların yanı sıra taşralarda güçlü bir yerel otoritenin olmamasından kaynaklı olarak gerçekleşen firar, adam kaçırma ve kaçakçılık hadiseleri de sıklıkla görülür. Akhisar ve çevresinde firar olaylarının ve firarilerin gerçekleştirdiği olaylar (adam kaçırma, darp, yaralama ve hırsızlık) taşrada yaşanan olaylar bütünü bir örneği niteliğindedir. Gördes'te

⁴⁴ İnceburun, *a.g.t.*, s.111.

⁴⁵ Turan, *a.g.e.*, s.112.

⁴⁶ *İzmir'e Doğru*, 29 Kanunu Sani 1336/1921.

⁴⁷ Fahri Yetim, "Millî Mücadele Döneminde İsyanların Gölgesinde Düzce ve Çevresinde Asayiş Sorunları", *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Yıl:7, Sayı:13 (Bahar 2011), s.65.

⁴⁸ BOA, DH, EUM, AYŞ,4/80.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

takip müfrezesi ile çatışan Demirci Tahiroğlu Osman ve Mehmet oğlu Hasan, Kömürcülü Hızır ve arkadaşı Hayrullah'ın Akhisar'ın yayla köylerinden firar eden Bağcızade Sakızcı(?) Efendi'yi dağa kaldırmış ve fidye istemişlerdir. Ancak bu olay müfrezeye ile firarilerden Demirci Tahiroğlu Osman'ın ölü olarak ele geçirilmesi, kaçan arkadaşlarının da takip sonrası yakalandıkları ve mahkemeye sevk edildikleri görülmektedir.⁴⁹ Yine hapisneden kaçan firarilerin Müslüman ya da gayrimüslim ayırt etmeksizin çeşitli suçlara karıştıkları dönemin basını ve belgelerine yansımaktadır.⁵⁰

İşgallerin yaygınlaşması, İstanbul ve Ankara'da kurulan hükümetlerin birbiri ile yaşadığı mücadeleden kaynaklı yaratılmış olan ikilik ortamı Anadolu'daki güvenlik zafiyetini oldukça derinleştirmişti. Kuvay-ı Milliye karşıtı çevrelerin etkisinden dolayı önemli miktarda asker kaçağına ev sahipliği yapan Bolu, Mudurnu, Bartın, Gerede ve Devrek kazalarında biri ölümlü olmak üzere iki yaralama olayı, elli dört asker kaçağı ve ayrıca Düzce kazasında yirmi yedi asker kaçağı ve yüzü aşkın asker bakayası tutuklanarak askeri makamlara teslim edildiği kayıtlarda yerini alması bu durumun örneğini teşkil edebilir.⁵¹

Taşra, tüm bunların etkisi altında söz konusu olaylara maruz kalırken bir de üstüne işgal sahasını genişletmeye çalışan Yunan askerinin, onların bölgedeki destekçileri olan Rum ve Ermeni komitelerin zulümleri ile karşı karşıya kalıyorlardı. İtalyan Anadolu Jandarma Komutanlığı'dan Doğu Akdeniz İtalyan Seferi Kuvvetler Komutanlığı'na çekilmiş olan telgraf tabloyu şu şekilde anlatır : *"4-5 Eylül gecesi Yunan birliklerinin; Torbalı, Tire ve Ödemiş yakınlarındaki köyleri yakarak tahrip ettikleri ve Müslümanları katlettikleri çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu 230 Müslümanın, Yunan zulmünden kaçarak, İtalyan bölgesine geçtiği, çoğunluğunu yine kadın ve çocukların öldürülmekten korktukları ve durumlarının içler acısı olduğu, bir ay önce, Aydın civarındaki köylerde, diri diri yakılmaktan kurtulmayı başaran kişilerin dağa kaçtıkları. Arpalı köyünde kendilerini müdafaa eden yedi kişiden, şimdi Yeniköy göçmenleri arasında bulunandan birisinin, iki çocuğunun gözleri önünde diri diri yakıldığını anlatır..."*⁵²

Söz konusu dönemde yukarıda verilen örneklerde de görüldüğü gibi taşrada halkın gündelik yaşamı, yoksulluk ve korku atmosferi içinde şekillenmiştir. Kırsal kesimde halk kendi güvenliğini sağlamak için yerel dayanışma ağaları kurmuş olsa da can, mal ve ırz

⁴⁹ BOA, DH.EUM.,6.Şb.12/48.

⁵⁰ Kısa Hapishanesinden kaçan iki firarinin önce Musalar Köyü'nden Mahmut'u gasp eyleyip daha sonra Kavli Hafız diye bir sakinin evine kaçırdıkları Lebron'u kaçırmaları ve gasp eylemek üzere soymaları örnek gösterilebilir. Bkz. BOA, DH.EUM.6.Şb.16/12.

⁵¹ Yetim, a.g.m., s.64.

⁵² Mevlüt Çelebi, *İtalyan Arşiv Belgelerinde Anadolu'da Yunan Mezalimi (1919-1922)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay.Ankara,2010, s.44.

güvenliği tam manasıyla sağlanamamıştır. Bu süreç sadece Kuvayı Milliye hareketinin temelini atılmasını kolaylaştırmış ve bu sayede taşrada sosyal dayanışma ve halk eliyle güvenliği sağlandığı yeni bir düzene geçilmiş olduğu görülmüştür.

2. Sevr Antlaşması'nın İmzalanmasından Lozan Antlaşması'nın İmzalanmasına Kadar Geçen Sürede Yaşanan Asayiş Olayları ve Toplumsal Dinamizme Etkisi

Türk tarafı için her ne kadar ölü doğmuş bir antlaşma olarak görülmüş olsa da Sevr Antlaşması, İtilaf Devletleri açısından *Şark Sorunu* olarak gördükleri Osmanlı Devleti'nin kaderini tayin eden bir antlaşmadır. Mütareke sonrası başlayan işgallerin açtığı yaraların iyice derinleştiği bu evre sosyal hayatı zorlaştırmış ve güvenlik algısının büsbütün dönüşmesine sebebiyet vermiştir. Halkın gündelik yaşamı baskı, korku ve yoksulluğun günden güne arttığı bir atmosferde şekillenmiştir. İşgal altındaki şehirlerde özgürlüğün kısıtlanması, halkın kamusal alandan çekilmesine yol açtığı gibi taşra ve kırsal bölgelerde Kuvayı Milliye hareketi güçlenmiş ve sosyal dayanışma halk eliyle sağlanmaya çalışılmıştır.

Toplumsal koşulların yaşanan işgaller neticesinde günden güne kötüye gitmesi doğrudan asayiş sorunlarına yansımıştır. Savaş sonrası yoksulluk, işsizlik ve göç, sosyal dengeleri bozmuştur. Ekonomik çöküntü, halkın temel ihtiyaçlarını karşılamasını güçleştirmiş; bu durum suç oranlarını artırmıştır. Aynı zamanda, göç hareketleriyle şehir nüfusu artmış, barınma ve gıda sıkıntıları yaygınlaşmıştır. Tüm bu gelişmeler, sayıca az olan güvenlik birimlerinin denetim kapasitesini aşmış ve toplumsal çözümü de hızlandırmıştır.

2.1. Büyük Kentlerde Yaşanan Asayiş Olayları ve Toplumsal Dinamizme Etkisi

Sevr Antlaşması'nın imzalanmasından sonra asayiş sağlayan güvenlik birimlerinin işlerine son verilmiş ve birçok yerde işgal kuvvetlerinin askerleri asayiş temin etmeye çalışmıştır. Örneğin, Batı Anadolu Bölgesi'nde asayiş sağlamaya gelen Yunan idaresi bu bölgede asayiş tam manası ile sağlayamamıştı. Yunan askerlerinin gerçekleştirdikleri mezalim, yağma, yıkım gibi eylemler de bunların üstüne eklenmişti. Batı Anadolu'da Yunan idaresinin almış olduğu tedbirlerin haksız ve adaletsiz oluşu da olayların seyrini arttırmıştı. Bu durum özellikle Rumların ve Yunan askerlerinin suç işleme oranını arttırmıştı. Örneğin, bu dönemde Yunan Sıkı Yönetim Mahkemesi; kentteki asayiş ve güvenliği sağlamak için Urla'da Rum kadına tecavüz eden Hüseyin Çavuş ve Enver'i kurşuna dizerek idama mahkum etmiş, ancak başka bir olayda Türk kadına tecavüz eden Yunan çavuşuna yirmi yıl hapis ve halk önünde askeri apoletlerinin çıkarılması cezası uygulanmıştır.⁵³ Söz konusu durum birbiri ile aynı niteliği taşıyan iki olay karşısında zanlılara çifte standart uygulandığının ve adaletsiz

⁵³ Berber, *a.g.e.*, s.251; *Ahenk*,22-23 Temmuz 1335.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

kararlar verildiğinin en somut göstergesidir. Bu durumda söz konusu zanlılarda bir rahatlık yaratmış ve suç işleme potansiyelini arttırmıştır.

Osmanlı'nın diğer büyük kentlerinde de durum farksızdı.⁵⁴ Söz konusu barış antlaşmasının imzalanması ile kentlerde huzurun hâkim olacağı sanılırken bambaşka bir resim çizilmiş ve İtilaf güçlerinin baskı ve zulmü Türk -Müslüman ahaliyi hayatından bezdirmişti. Örneğin, Silivri Akviran köyünden Eşref ve Nuri ağaların süt arabası ile hayvanları eşkıyalar tarafından gasp edilip hayvanlarının kaçırılması ancak hayvanlarının yarısının silahlı eşkıyadan kurtarılarak kendisine teslim edilmiştir. Diğer hayvanlar hakkında araştırmaların devam ettiği de Çatalca Muttasarrıflığından bildirilmiştir.⁵⁵ Sadece Anadolu'da, İstanbul'da değil Adalarda da manzara benzerdi. Adalarda, Rumlar sadece taşkınlık ve şımarıklık yapmıyorlar, Müslüman ahaliye olduğu gibi güvenlik güçlerine de hayatı zindan ediyorlardı. Bir de buna deniz yolu ile gelen Yunan denizcilerinin kışkırtmaları eklenince Rum nüfuz daha coşkuluyor ve ateş körükleniyordu. Büyükada Yunanların Evrenos nahiyesinde devriye gezen polis memurlarının hayatlarına kastedici ve tehditkâr davranışlarda bulunması ve o mıntıkada bulunan tanıklar sayesinde zanlıların tutuklanarak önce polis karakoluna daha sonra da Edirne zindanına sevk edilmesi hem güvenlik görevlilerin hem de Türk-Müslüman ahalinin zor günler yaşadığının bir kanıtı niteliğindedir.⁵⁶ Bu baskılar ve zulümler kimi zaman dozunu arttırırken sonuçları şiddete ve hatta adam öldürmeye kadar gidiyordu.

Sevr Antlaşması'nın imzalandığı 1920'nin Ağustos ayında Büyükçekmece kazasının Arnavut karyesinde yaşayan iki kişinin Dimitri isimli zât tarafından bıçak ile saldırı sonucu katledilmesi daha sonra yine Büyükçekmece'de yaşayan bir kadının Haristo tarafından aralarında geçen münakaşa neticesinde kafasından darp edilerek yaralanması⁵⁷ aslında antlaşmanın başkent ve çevresinde bile sükûnet getirmeyeceğinin ön gösterimi niteliğindedir.

Belgeler ve raporlar incelendiğinde Sevr Antlaşması'nın imzalanmasından sonra kentlerde olan Türk güvenlik görevlilerinin işlerine ya son verilmiş ya da görevden uzaklaştırılmıştı. Ancak bazı yerlerde de sayıca yok denecek hale gelmişti. Öyle ki Boğaz sahillerine yakın yerlerden biri olan Paşabahçe Karakolu'na yüz metre mesafeye kadar yaklaşan zanlılar cinayet ve hırsızlık gibi eylemlerde bulunma teşebbüsünde

⁵⁴ İnceburun- Mehmetefendioğlu, *a.g.m.*, s.695.

⁵⁵ Eda Yıldırım, "Mütareke Döneminde Çatalca'da Asayiş Durumu (1918-1922)", *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul,2016, s.30.

⁵⁶ *BOA*, DH.KMS,60-57.

⁵⁷ *BOA*, DH.EUM.AYŞ,45/55.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

bulunabiliyorlardı. Buna müdahale dahi edilemiyordu. Çünkü jandarma karakollarında personel sayısı beşe kadar düşmüştü.⁵⁸

Sadece erkeklere karşı değil, kadın ve çocuklara karşı da şiddet ve işkenceler uygulanmıştı. Gerek eşkıyalar ve İtilaf kuvvetlerinin askeri, gerekse suç potansiyeli olanlar ahaliye nefes aldırıyor ve savaşın getirmiş olduğu sıkıntının yanında halk canını, malını ve namusunu korumaya çalışıyordu. İzmir’de bir şahsın evine Yunan subayının on askeri ile zorla girmesi ve evin hanımının ırzına geçilmesi bunun bir örneği olarak gösterilebilir. Söz konusu olay ile ilgili yapılan şikâyet başlarda dikkate alınmamışsa bile konsolosların araya girmesi ile yeni bir tahkikat yapılmış ve bunun neticesinde subaya yirmi yıl ceza verilmişti. Kadın da Gureba Hastanesi’nde tedavi altına alınmıştı.⁵⁹ Bu da yukarıda bahsi geçmiş olan İtilaf Devletlerinin idaresinin haksız ve adaletsiz karar verme ve uygulama merkezi olduğunun bir örneği olarak gösterilebilir.

Keyfi olarak cinayetlerin işlendiği söz konusu dönem tüm kentler için oldukça karanlıktı. Osmanlı Jandarma teşkilatı Bölge Müfettişi Binbaşı Arturo Carossini tarafından vermiş olduğu bilgiye dayalı olarak 12 Eylül’de Manisa’da Yunan kışlasının yakınında, birkaç Ermeni çocuğun oynadıkları serseri bir bomba ellerinde patlaması sonucu çocukların ölmesi Yunan askeri makamların lakaytlığının ve bunun da çocukların canına mal olmasının göstergesidir.⁶⁰

Kentlerdeki düzensiz ortamı ve sayıca az olan güvenlik görevlisini gören zanlılar sahte para basarak dolandırıcılık yapmaya başlamaları da dönemin ilgili olayları arasında yer alabilir. 1921 yılının Eylül ayında elli ve yirmi beş liralık sahte nakit para çıkararak Malkoç isimli şahsın, ürettiği sahte paraları dolaşıma sürmesi ancak halkın dolandırıldığını anlayan memurlar tarafından suçluların ivedikle yakalanıp tutuklanması söz konusu duruma bir örnek teşkil edebilir.⁶¹

Sevr Antlaşması’nın imzalanmasından sonra kentlerde işgallerin resmileşmesi ve güvenlik güçlerinin sayısının yok denecek kadar azaldığı ve kurulan idarelerin (özellikle Yunan ve İngiliz kuvvetlerin egemenliğinde kurulan idarelerin) çifte standart uyguladığı görülmektedir. Kentlerde yaşanan zulüm ve mezalimin dozunun artması, yoksulluk ve düzensizlikten kaynaklı hırsızlık, gasp ve yankesicilik gibi suçların artması da kentlerdeki

⁵⁸ BOA. DH.EUM.AYŞ. ,42/12.

⁵⁹ Turan, *Yunan Mezalimi...*, s.109.

⁶⁰ Mevlüt Çelebi, “İtalyan Kaynakların’da Manisa’nın İşgali ve Kurtuluşu”, *Yüzüncü Yılında Millî Mücadele Döneminde Manisa (Manisa Vilayeti/Manisa Merkez)*, Cilt:1, Manisa Büyükşehir Belediyesi Yay., Manisa, 2020, s.49.

⁶¹ İnceburun, *a.g.t.*, s.127.

diğer sorunları teşkil etmektedir. Öyle ki memur ve sivil ahali, bağımsızlık savaşı ile meşgul iken bir de can, mal ve namuslarını eşkıyalardan ve İtilaf güçlerinden korumaya çalışan korku dolu, ümitsiz ve güvensiz halde görülmektedir.

2.2. Taşralarda Yaşanan Asayiş Olayları ve Toplumsal Dinamizme Etkisi

Kuvayı Milliye ve Millî Mücadele'nin hâkim olduğu taşrada da durum farksızdı. Asayişsizlik kol geziyordu. Aşiretlerin güçlendiği Doğu Anadolu'da tıpkı Batı Anadolu'da ve başkentte olduğu gibi güvenlik güçlerinin eksikliğinden kaynaklı olarak güvenlik zafiyeti yaşanmaktaydı. Ancak Batı Anadolu'dan farkı doğuda aşiretlerin başı boş ortamdan yararlanarak güçlenmesi ve güvenlik olaylarının buna bağlı olarak ortaya çıkmasıdır. 1920 yılında güçlenen Dersim aşiretleri Kemaliye, Çemişgezek, Arapgir, Pertek köylerine hırsızlık yapmak için saldırıya geçmiş lakin eşkıyaya jandarma ve halk kısmen buna engel olabilmişti. Ayrıca söz konusu dönemde Dersim aşiretlerinin çevre kazalara saldırmak için ittifak kurmaya çalıştıkları bu süreçte karşılarında onları engelleyecek herhangi bir kuvvetin bulunmadığı da kayıtlarda yer almaktadır.⁶²

Uzun süren savaşların getirmiş olduğu ümitsizlik, bıkkınlık ve yorgunluk askerlikten firar etme olaylarını getirmiştir. Firari konumundaki askerler ise Batı Anadolu'da dağlara sığınırken, Anadolu'nun içlerinde de köylere, mezralara sığınmışlar ve çeşitli suçlara karışmışlardır. Askerlikten kaçmış, Safranbolu İn Deresi'nde yolcuları soyan firarilerden Kızıllar Köyü'nden Kulaksız Hasan, Daday'ın Evli Köyü'nden Canbaz ve Safranbolu'nun Karacatepe Köyü'nden Kara Ahmetoğlu Hasan'ın evine girip eşyaları gasp eden Arap Çavuş'un yakalanması örnek verilebilir.⁶³ Sadece Anadolu'nun iç kesimlerinde değil Batısında da vaziyet aynıydı. Ödemiş'te bulunan 174. Alay'ın 1.Taburu'ndan eşkıyayı takibe alan memur üç subay komutasında bir makineli tüfek, seksen dört erden ibaret takip müfrezesinde yetmiş dört erin silahlarıyla firar ettiği bilgisi dönemin kayıtlarına geçmiştir.⁶⁴

Taşrada sadece firar, eşkıyalık olayları değil aynı zaman da gasp ve hırsızlık gibi suçlarda yaşanmaktaydı. Balıkesir ve çevresinde halkı sindiren eylemlerde bulunan bu çetelerin faaliyetlerine örnekler verilecek olursa; Ses Gazetesi'nin haberine göre; Akçapınar'da Bandırma Karacabey postasını soyarak Bursa Duyun-u Umumiyesi'ne ait 405.650 kuruşu gasp ederek kaçmış olmaları örnek verilebilir.⁶⁵ Yine Ses gazetesinin aynı

⁶² Selçuk Ural, "Doğu Vilâyetlerinde Asayiş Sorunu 1919-1920", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi (CTAD)*, Yıl: 5, S. 9, Bahar 2009, s. 58.

⁶³ Muharrem Koç, "I. Dünya Savaşı'ndan Sonra Kastamonu ve Çevresinin Asayiş Durumu (1918-1923)", *Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Kastamonu, 2014, s.46; *Kastamonu*, Nu:2368, s.1.

⁶⁴ Sebahattin Sele, *Anadolu İhtilali*, Örgün Yay.İstanbul,1981, s.235.

⁶⁵ *Ses Gazetesi*,31 Teşrin-i Sani 1334/1918.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

nüshasında lüks bir trenin zorla durdurularak içerisindeki yolcuları gasp ettikleri başka bir örneği teşkil eder.⁶⁶ Ayrıca İstanbul Hükümeti, Karesi livası dahilinde 24 çete faaliyet göstermiş olduğu ancak bu çetelerin genellikle Bigadiç, Sındırgı, Soma, Demirci, Simav ve Çorum bölgelerinde dolaşmakta olduğu bilgisini veriyordu. Ayrıca bu çeteler, kendilerini de asayişten sorumlu olarak görüyorlardı. Çete reisleri de tutukladıkları insanları kendi divan-ı harp heyetlerinde yargılanmasını sağlıyordu.⁶⁷ Yani halkın huzurunu kaçıranlar aynı zaman da yargı merkezi haline de gelmişlerdi.

Hanelerinde olduğu gibi, camilerde, tarlalarda, yollarda kimi zaman çalışan, kimi zaman ibadet eden halkın can güvenliği artık kalmamıştı. 30 Mayıs 1921 tarihli bir belgede Akhisar'a dört saat uzaklıkta yer alan Tikenli köyünde halk teravih namazında iken yirmi beş kadar silahlı şahsın Cami'yi abluka altına alarak köy eşrafından Mehmet Ağa ve Kanlı oğlu Halil ve biraderi Molla ve karye görevlisi Mercan namazdan alınarak hanelerindeki kıymetli eşyaları ve üzerlerinde paraları gasp eyledikten sonra köye yakın bir arazide birbirleri üzerine bağlanarak kurşunla kafaları dağıtılmak sureti ile feci bir şekilde öldürüldüğü örnek olarak gösterilebilir.⁶⁸

Yunan işgalinin yaygınlaşması ve Millî Mücadele esnasında kazanılan zaferlerin getirmiş olduğu moral bozukluğunun Yunan vahşetinin dozunu arttırması da dönem taşrasında derin izler bırakmıştır. Söke'nin Yunanlar tarafından işgal edilmesinin ardından 9 Mayıs 1922'de 30 kişilik bir Rum çetesinin İzmir-Manisa arasında Demiroluk mevkiinde bir otomobili durdurarak yolculardan 150 lira gasp etmeleri hatta soygun sırasında, ihtiyar bir yolcunun parmağındaki yüzüğü alabilmek için parmağını kırmaları bu duruma örnek olarak gösterilebilir.⁶⁹ Yine Söke'nin Ağaçlı Köyü civarında Hatipoğlu Mustafa'nın kız kardeşi Hatice, Bekirzade'nin kızı Zübeyde, Palamutçukuzı'nın Yunan güçleri tarafından namuslarının kirletilmesi üzerine feci şekilde öldürülmesi ve kuyuya atılmaları da dönemin tablosunu çizen başka bir örnektir.⁷⁰

Sadece Batı Anadolu değil, Yunan işgalinin hüküm sürdüğü her yerde korku hakimdi. Öyle ki 28 Haziran 1921 tarihinde işgalden kurtulmuş olan İzmit'te kurtuluşundan sonra dahi Yunan mezaliminin bitmediği görülür. 10 Temmuz 1921'de, Yunanların katliama

⁶⁶ *Ses Gazetesi*, 31 Teşrin-i Sani 1334/1918.

⁶⁷ Metin Ayışığı, "Kuvâ-yı Milliye ve Dursunbey", *Yeni Bin Yıla Girerken Türk Yunan İlişkileri Sempozyumu (5-6 Haziran 2001)*, Balıkesir, Dursunbey, 2002, 302-314.

⁶⁸ Nazlı İnceburun, "Mütareke ve İşgal Yıllarında Akhisar'da Asayiş ve Güvenlik", *Kurtuluşunun 100. Yılında Millî Mücadele'de Akhisar (6-7 Eylül 2022) Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, (Editörler: Prof.Dr Mevlüt Çelebi ve Doç.Dr. Nejdet Bilgi), Akhisar Belediyesi Kültür Yay., Akhisar, 2022, s.599.

⁶⁹ Turan, *Yunan Mezalimi...*, s.181.

⁷⁰ a.g.e., s.182.

hazırladıkları haberi üzerine, müttefiklerce hazırlanan bir kurul, İstanbul'dan Gülnihal Vapuru ile İzmit'e gelmiş, ancak katliam önlenememiştir. Bu vapur ile İzmit'e gelen Kızılhaç temsilcisi M. Gehri'nin raporu İzmit'te gerçekleştirilmiş olan katliam esnasında 7.400 Türk'ün öldürülmüş, 3000 Türk de Fransız okuluna sığınarak kurtulmuş olduğunun bilgisini vererek tablonun vahametini ortaya koyar.⁷¹

Nitekim de 1923'te Lozan Konferansı'na sunulan muhtırada, Yunan ordusunun ülke genelinde yol açtığı yıkımın toplam maliyetinin; 1.341.639.505 Türk lirası olarak belirtilmesi vahim tabloyu çizmiştir. Nitekim de geldiklerinde olduğu gibi geri çekilirken de geçtikleri her yeri yakıp yıkan Yunan ordusu, Türk Ordusu'nun harabeyi andıran bir görüntü ile karşılanmasına ve halkın zihninde kapkara günlerin, acı hatıraların kalmasına sebep olmuştu.

3. Güvenlik Politikaları ve Devletin Tepkisi

Mütareke ve işgal yıllarında Osmanlı Devleti'nin güvenlik politikaları hem iç hem dış baskıların belirlediği çelişkili bir zemin üzerinde şekillenmiştir. Ancak bu dönemde devlet otoritesi iki merkez arasında bölünmüştür: İstanbul'daki resmî Osmanlı Hükûmeti ve Anadolu'da giderek güç kazanan Millî Mücadele hareketi. Her iki taraf da asayiş sağlama iddiasında bulunmuş, ancak yöntemleri, amaçları ve halkla kurdukları ilişkiler farklı yönlerde gelişmiştir.

İstanbul Hükûmeti, işgal kuvvetlerinin gözetimi altında hareket ettiği için, güvenlik politikalarında bağımsız bir irade ortaya koymakta zorlanmıştır. Söz konusu dönemde kurulan hükümetlerin önceliği, işgal otoriteleriyle ilişkileri korumak ve mevcut düzeni muhafaza etmek olmuştur. Bu nedenle, asayiş politikaları genellikle pasif ve dış etkilerle uyumlu bir nitelik taşımıştır.

İstanbul Hükûmeti, özellikle de İngiltere ile ters düşmemeye özen göstermiştir. Hükümetin İngiliz yanlısı bu politikası Yüksek Komiser Calthorpe'un ve Yüksek Komiser Vekili Webb'in İngiliz Dış İşleri Başkanlığına gönderdiği raporda "*Padişahın İngiltere'ye umut bağladığını ve her istedikleri kişiyi tutuklamaya razı olduğunu*"⁷² bildirmesi de hükümetin bağımlı politikasının bir imgesi niteliğindedir. Öyle ki İngiliz Yüksek Komiser Vekili Webb 5 ve 9 Mart tarihinde İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği raporlarında "*Damat Ferit'in kendisine, Padişahın ve kendisinin umutlarının Allah'tan sonra İngiliz*

⁷¹ Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, C.III, Ankara, 1995, s.601.

⁷² İsmail Efe, Mütareke Dönemi Asayiş Sorunları ve Çare Olarak Düşünülen Nasihat Heyetleri", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:6, sayı:1,2016, s.232; Mevlüt Çelebi, "İzmir'in İşgalinden Önce Şehzade Abdürrahim Başkanlığında Anadolu'ya Gönderilen Nasihat Heyeti (Anadolu Heyet-i Nasihası): 16 Nisan – 18 Mayıs 1919", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. VI, S. 18, Ankara, s.561-589.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

hükümetinde olduğunu”⁷³ söylemesi de bu tezin doğruluğunu kanıtlamaktadır. Bu politik kaygıdan ve düşünceden faydalanan İngiliz Hükümeti, raporlarında da belirttiği gibi istedikleri herhangi bir kimseyi tutuklamaya hazır olan bir İstanbul Hükümeti’ni istedikleri gibi kullanıyordu.⁷⁴

Dahiliye Nezareti’ne bağlı Emniyet-i Umumiye, özellikle büyük şehirlerde düzeni sağlama çabasında bulunmuşsa da personel yetersizliği, iletişim kopukluğu ve işgal kuvvetlerinin keyfi müdahaleleri nedeniyle etkili olamamıştır. İstanbul basınında sıkça yer alan keyfi tutuklamalar, yargısız infazlar ve mal-mülk el koymaları, halkın devlete olan güvenini daha da zayıflatmıştır. Söz konusu dönemde, Mütareke maddeleri gereğince hükümetin içeride takip ettiği siyasetin en önemli unsurlarından birinin de Rum ve Ermeni gibi azınlık unsurları memnun etme çabası olduğunu söylemek yanlış olmaz.

İşgal kuvvetlerinin uyguladığı güvenlik politikaları, çoğu zaman “düzen sağlama” amacından ziyade, halkın direniş eğilimlerini bastırmaya yönelmiştir. İngiliz ve Fransız askerî otoriteleri, işgal bölgelerinde kendi çıkarlarını korumak amacıyla özel güvenlik birimleri oluşturmuş, yerel halktan milis kuvvetleri desteklemiş ve Osmanlı kolluk birimlerini etkisizleştirmiştir. Özellikle Batı Anadolu ve Kuzeybatı Anadolu bölgelerinde, Yunan işgal kuvvetlerinin köylere yönelik baskı ve misilleme politikaları, halk arasında büyük bir korku ve güvensizlik ortamı yaratmıştır. Bu durum, asayişin “dış güç” denetiminde bir baskı aracına dönüşmesine neden olmuştur.

Buna karşılık, Ankara merkezli Millî Mücadele yönetimi güvenliği yalnızca düzenin korunması değil, aynı zamanda bağımsızlığın temini için bir araç olarak görmüştür. Anadolu’da teşkil edilen Kuvâ-yı Milliye birlikleri, başlangıçta yerel asayiş sağlamaya ve eşkıyalık olaylarına karşı halkı korumak amacıyla ortaya çıkmıştır. Ancak zamanla bu birlikler hem işgal kuvvetlerine hem de İstanbul Hükümeti’ne karşı bir direniş örgütlenmesi hâline gelmiştir.⁷⁵ Ankara Hükümeti’nin güvenlik anlayışı, halkın desteğine dayanan “millî

⁷³ Sina Akşin, *İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele*, C.1, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara,1998, s.229.

⁷⁵Mütareke döneminde yaşanan tedhiş hareketleri ve asayiş olaylarını dinginleştirmek, bölgedeki halkı bilinçlendirerek bir araya getirmek görevi kolluk kuvvetlerinin yetersiz kaldığı noktalarda Kuvayı Milliye birliklerine kalmıştı. Nitekim bu milis güçler bölgedeki güvensiz ortamı yumuşatmak ve halkın herhangi bir Rum taşkınlığı sırasında galeyana gelmelerini önlemek için vatansever çalışmalarına başlamışlardı. Bu, yerli Rum propagandaları ve taşkınlıklarına karşı bir avuç insanın girişmiş olduğu bilinçlendirme ve birleştirme azminin bir parçasıydı. Ancak Büyük Millet Meclisi, Kuvayı Milliye bölgelerinde görmüş oldukları olumsuzluklardan dolayı Mondros Mütarekesi ile dağıtılan düzenli ordu yerine yeni bir düzenli ordu yaratılması gerektiğine inanmaktaydı. Çünkü bu düzensiz birliklerin halkla olan ilişkiler yönünden olumsuz tavırları, bazı keyfi paralar toplamak, Büyük Millet Meclisi otoritesine karşı gelen kişisel böbürlenme ve hürs içine girmeleri bu fikrin başlıca nedenleri arasındaydı. Yoktan var olan Anadolu halkı, her şeye rağmen birbiri ile kenetlenmiş

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

meşruiyet” fikri üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşım, klasik kolluk mantığından farklı olarak, güvenliği yalnızca devletin değil, toplumun da ortak sorumluluğu hâline getirmiştir.

1920 sonrasında Millî Mücadele’nin kurumsallaşmasıyla birlikte, asayiş politikaları daha disiplinli bir yapıya bürünmüştür. Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan kanunlar ve kurulan istiklal mahkemeleri hem suç olaylarını bastırma hem de iç muhalefeti kontrol altına alma işlevi görmüştür. Bu süreçte güvenlik, siyasî bağımsızlık mücadelesiyle iç içe geçmiş bir kavram haline gelmiştir. Dolayısıyla, Ankara Hükûmeti’nin uyguladığı politikalar, yalnızca düzeni koruma değil, yeni bir devletin temellerini oluşturma amacını da taşımıştır.

Sonuç olarak, mütareke ve işgal yıllarında uygulanan güvenlik politikaları, üç farklı aktörün (İstanbul Hükûmeti, işgal güçleri ve Ankara Hükûmeti) farklı önceliklerine göre şekillenmiştir. İstanbul Hükûmeti’nin pasif, işgal güçlerinin baskıcı ve Ankara Hükûmeti’nin halk temelli güvenlik anlayışı, dönemin siyasî ve toplumsal dönüşümünü anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu üçlü yapı, Türkiye’de güvenlik kavramının, Cumhuriyet döneminde kazandığı modern anlam da tarihsel arka planını oluşturmuştur.

Sonuç

Bu makale, mütareke ve işgal yılları (1918-1923), Osmanlı Devleti’nin tarihindeki en çalkantılı dönemlerden biri olarak, güvenlik olgusunun yalnızca askerî veya idarî bir mesele olmadığını açık biçimde göstermiştir. Söz konusu dönem, Osmanlı Devleti açısından yalnızca askeri bir yenilginin ardından gelen geçici bir istikrarsızlık evresi değil; siyasal otoritenin aşınması ve toplumsal düzenin yeniden tanımlandığı yapısal bir kırılma dönemidir. Bu yıllarda toplumsal çözülme, ekonomik yıkım ve siyasal otorite boşluğu, asayişin hem devlet hem de halk düzeyinde yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. Sosyal hayatın zorlaşması, bireysel suç oranlarının artması ve halkın güvenlik arayışlarını kendi inisiyatifleriyle sürdürmesi, dönemin asayiş yapısını belirleyen başlıca dinamikler arasında yerini almıştır.

Mütareke ve işgal yıllarında sosyal hayatın giderek zorlaşması, yalnızca ekonomik bir mesele değil, aynı zamanda güvenlik algısının dönüşümünü de beraberinde getirmiştir. Halkın gündelik yaşamı, savaşın ardından süregelen yoksulluk, belirsizlik ve korku atmosferi içinde şekillenmiştir. Bu dönemde sosyal yaşamın merkezinde yer alan temel kaygı, “*hayatta kalmak*” olmuştur. Barınma, gıda ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasındaki güçlükler, toplumsal düzeni de doğrudan etkilemiştir. Dolayısıyla, sosyal hayatın zayıflaması, bireyler

ve bu sancılı süreci atlatarak yeniden dirilmiş cephede görev alan düzenli ordu birlikleriyle birlikte kırsalda asker kaçakları için yasa ile güvenliği sağlayacak seyyar jandarma birlikleri oluşturarak güvenliği sağlamaya çalışmıştır. Yaşanan mezalimler ve Rum propagandasına karşı Kuvay-ı Milliyecilerin ve Düzenli ordunun asayiş sağlama yönelik faaliyetleri için bkz. İnceburun, *a.g.t.*, ss.171-226.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

arasındaki dayanışmanın çözülmesi ve devlete duyulan güvenin azalması, asayişin bozulmasını hızlandıran başlıca unsurlar hâline gelmiştir.

Kent merkezlerinde işgal kuvvetlerinin varlığı, gündelik hayatı dönüştürmüş; baskı, belirsizlik ve denetim mekanizmaları sosyal ilişkileri daraltmıştır. Halkın serbest dolaşımı kısıtlanmış, sık sık yapılan aramalar, tutuklamalar ve keyfî müdahaleler sosyal huzursuzluğu artırmıştır. Özellikle yukarıda yer alan örneklerde de görüldüğü üzere İstanbul, İzmir, Düzce, Aydın, Bursa ve Adana gibi merkezlerde işgal askerlerinin varlığı, toplumda sürekli bir tedirginlik atmosferi yaratmıştır. Kadınların ve gençlerin kamusal alanda yaşadığı baskı ve korku, toplumsal ilişkileri daraltmış; eğlence, kültür ve eğitim hayatı neredeyse durma noktasına gelmiştir. Bu psikolojik çöküntü, bireysel tepkilerin artmasına ve küçük ölçekli toplumsal çatışmaların sıklaşmasına zemin hazırlamıştır.

Kırsal alanlarda ise farklı bir tablo ortaya çıkmıştır. Kırsal alanlarda devlet otoritesinin sınırlı kalması, yerel dayanışma ağlarını ve milis yapılanmaları güçlendirmiştir. Halk, güvenlik ihtiyacını yerel dayanışma ağlarıyla karşılamaya çalışmıştır. Köylerde mahalle örgütlenmeleri, yerel milisler veya cemiyetler aracılığıyla kendi asayiş mekanizmalarını kuran topluluklar görülmüştür. Bu oluşumlar, bir yandan halkın kendini savunma refleksini gösterirken, diğer yandan devletin güvenlik kapasitesinin yetersizliğini de ortaya koymuştur. Özellikle Batı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye hareketinin ilk biçimleri, halkın asayişini koruma amacıyla oluşturduğu yerel direniş ağlarından doğmuştur. Bu açıdan bakıldığında, güvenliğin sosyal hayatın üzerindeki etkisi yalnızca “*bozucu*” değil, aynı zamanda “*kurucu*” bir niteliğe de sahiptir.

Ekonomik sıkıntılar, suç oranlarıyla doğrudan ilişkilidir. Dönemin gazeteleri ve vilayet raporlarında, hırsızlık, yağma, dolandırıcılık ve karaborsacılık gibi suç türlerinin arttığı sıklıkla vurgulanmaktadır. Ancak bu suçların önemli bir kısmı bireysel çıkar arayışından ziyade, temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eylemler niteliğindedir. Bu mala yönelik suçların, çoğu zaman darp, yaralama ve cinayet gibi olaylarla da birleştiği görülür. Dolayısıyla suç, bu dönemde yalnızca ahlaki bir sapma değil, toplumsal bir sonuç olarak da değerlendirilmelidir. Toplumun ahlaki dokusu, ekonomik yıkımla birlikte çözülmüş; dini ve kültürel kurumların halk üzerindeki rehberlik gücünün de zayıflamış olduğu görülür.

İstanbul Hükûmeti'nin dış baskılar altında geliştirdiği pasif güvenlik politikaları, halkın devlete olan güvenini zayıflatmış; işgal kuvvetlerinin uyguladığı baskıcı yöntemler ise toplumsal direnci arttırmıştır. Buna karşın, Ankara merkezli Millî Mücadele yönetimi, güvenliği ulusal egemenlik mücadelesinin ayrılmaz bir parçası hâline getirmiştir. Bu yaklaşım, hem halkın asayiş süreçlerine aktif katılımını sağlamış hem de yeni devletin güvenlik anlayışına toplumsal bir meşruiyet kazandırmıştır.

Dönemin sosyal ve toplumsal koşulları, güvenlik politikalarının yalnızca dış tehditlere karşı değil, iç düzenin yeniden tesisine yönelik de şekillendiğini göstermiştir. Halkın dayanışma duygusu, yardımlaşma ağları ve yerel direniş örgütlenmeleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönem güvenlik kurumlarının toplumsal temellerini oluşturmuştur.

Sonuç olarak, yukarıda asayiş ile ilgili verilen örnekler neticesinde incelenmeye çalışılan mütareke ve işgal yılları, bir dönemin krizini değil, aynı zamanda yeni bir güvenlik paradigmasının doğuşunu temsil etmektedir. Bu paradigma, devletin otoritesini yeniden inşa ederken, halkın güvenliğe dair algısını da kökten değiştirmiştir. Cumhuriyet döneminde kurumsallaşan modern güvenlik politikalarının tarihsel kökeni, bu yıllarda şekillenen toplumsal tecrübelerde aranmalıdır.

Kaynakça

1. Arşiv Belgeleri

Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTE).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA).

İzmir Vilayeti Polis Mürttebatına Mahsus Sicil-i Ahval Defterleri (1334-1338).

2. Süreli Yayınlar

Ahenk.

İkdam.

İzmir'e Doğru.

Müsavat.

Resimli Ay.

Sada-yı Hak.

Ses Gazetesi.

3. Kitaplar

AKŞİN, Sina, *İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele*, C.1, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1998.

Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, 1. Baskı, (Editör: Temuçin Faik Ertan), Siyasal Kitapevi Ankara, 2001.

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

BAYAR, Celal, *Bende Yazdım (Millî Mücadele Giriş)*, Cilt:5, Sabah Kitapları, İstanbul,1969.

BERBER, Engin, *Sanclı Yıllar: İzmir 1918-1922 Mütareke ve Yunan İşgali Dönemi'nde İzmir Sancağı*, Ayraç Yay.Ankara,1997.

COŞKUN, Alev, *Kuvay-ı Milliye'nin Kuruluşu En Uzun 15 Gün Ödemiş Direnişi*, Cumhuriyet Kitapları,İstanbul,1998.

ÇAKMAK, Zafer, *İzmir ve Çevresinde Yunan İşgali ve Rum Mezalimi*, Yeditepe Yay., İstanbul,2007.

ÇELEBİ, Mevlüt, *İtalyan Arşiv Belgelerinde Anadolu'da Yunan Mezalimi (1919-1922)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay.Ankara,2010.

ÇELEBİ, Mevlüt, *Türk İnkılap Tarihi*, Özal Matbaası, İzmir,2013.

EDİZ, İsmail, *Diplomasi ve Savaş İngiliz Belgelerinde Batı Anadolu'da Yunan İşgali 1919-1922*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara,2015.

ÖZTOPRAK, İzzet, AYTEPE, Oğuz ve KARATAŞ Murat, *Yunan İşgalinde Batı Anadolu*, Cilt:1, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara,2014.

PARLAK, Türkmen, *İşgalden Kurtuluşa, Yunan Ege'ye Nasıl Geldi "İlk günler"*, İzmir Sosyal Hizmetler Vakfı Kültür Yayınları, İzmir,1982.

SARIHAN, Zeki, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, C.III, Ankara, 1995.

SELEK, Sebahattin, *Anadolu İhtilali*, Örgün Yay.İstanbul,1981.

SMİTH, Michael Llewellyn, *Yunan Düşü*, 1.Baskı (Çev: Halil İnal), Ayraç Yay., Ankara,2002.

SOYSAL, İsmail, *Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları I. Cilt (1920-1945)*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara,2000.

TOKER, Hülya, *Mütareke Döneminde İstanbul Rumları*, Genelkurmay ATASE ve Denetleme Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2006.

TOPRAK, Zafer *Türkiye'de Yeni Hayat İnkılap ve Travma 1908-1928*, Doğan Kitap, İstanbul,2017.

ARIKAN, Zeki, *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını (30 Ekim 1918-9 Eylül 1922)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara,1983.

TURAN, Mustafa, *Yunan Mezalimi-İzmir-Aydın-Manisa-Denizli (1919-1923)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay.,4. Baskı, Ankara,2018.

4. Makaleler

AYIŞIĞI, Metin, “Kuvâ-yı milliye ve Dursunbey”, *Yeni Bin Yıla Girerken Türk Yunan İlişkileri Sempozyumu (5–6 Haziran 2001)*, Balıkesir, Dursunbey,2002.

BAKAR, Bülent, “Mütareke Döneminde İstanbul’ da Asayiş”, *Millî Mücadele’nin Yerel Tarihi 1918-1923*, Türkiye Bilimler Akademisi Tarih Serisi:1, Cilt:11, İstanbul, 2023.

ÇELEBİ, Mevlüt, “İtalyan Kaynakların’da Manisa’nın İşgali ve Kurtuluşu”, *Yüzüncü Yılında Millî Mücadele Döneminde Manisa (Manisa Vilayeti/Manisa Merkez)*, Cilt:1, Manisa Büyükşehir Belediyesi Yay., Manisa,2020.

ÇELEBİ, Mevlüt, “İzmir’in İşgalinden Önce Şehzade Abdürrahim Başkanlığında Anadolu’ya Gönderilen Nasihat Heyeti (Anadolu Heyet-i Nasihası): 16 Nisan – 18 Mayıs 1919”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. VI, S. 18, Ankara,1990.

ÇUKUROVA, Bülent,”15 Mayıs 1919 İzmir’de Yunan Mezalimi”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: III, Sayı:8, Mart 1987.

EFE, İsmail, “Mütareke Dönemi Asayiş Sorunları ve Çare Olarak Düşünülen Nasihat Heyetleri”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1,2016.

ERDEM, Ş. Can, “İtilaf Devletlerinin İstanbul’u Resmen İşgali ve Faaliyetleri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, sayı: 62, Temmuz 2005.

İLBEYİ, Özer, “Mütareke ve İşgal Yıllarında Osmanlı Devleti’nde Görülen Sosyal Çöküntü ve Toplumsal Yaşam”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi Dergisi (OTAM)*, Sayı:14, Yıl:2003.

İNCEBURUN, Nazlı ve MEHMETEFENDİOĞLU, Ahmet, “İşgal Dönemi’nde İzmir ve Çevresinde Gerçekleşen Asayiş Olayları”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XXI/43 (2021 Güz).

İNCEBURUN, Nazlı, “İzmir Vilayeti Polis Mürettebatına Mahsus Sicil-i Ahval Defterlerine Göre İzmir’de Asayiş (1918-1922)”, *100.Yıl Şehir Kültür Medeniyet Çakabey’den Günümüze İzmir C.III*, (Editörler: Turan Gökçe, Mahmut Halef Cevrioğlu, İzmir,2022.

İNCEBURUN, Nazlı, “Mütareke ve İşgal Yıllarında Akhisar’da Asayiş ve Güvenlik”, *Kurtuluşunun 100. Yılında Millî Mücadele’de Akhisar (6-7 Eylül 2022) Sempozyumu*

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

Bildirileri Kitabı, (Editörler: Prof. Dr. Mevlüt Çelebi ve Doç. Dr. Nejdet Bilgi), Akhisar Belediyesi Kültür Yay., Akhisar,2022.

İNCEBURUN, Nazlı, “Mütareke ve İşgal Yıllarında Büyükada’da Asayiş ve Güvenlik (1918-1923)”, *II. İstanbul Adaları Sempozyumu Bildirileri (25-26-27 Eylül 2023)* (Editörler: Doç. Dr. Eminalp Malkoç-Doç. Dr. Aras Neftçi), Adalar Kültür Derneği Yay. No:26, İstanbul,2024.

OKUR, Mehmet, “İtilaf Devletlerinin İstanbul’daki Faaliyetleri, Osmanlı Hükümetleri Üzerindeki Baskıları ve Hükümetlerin Tutumu”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, sayı: 57, Kasım 2003.

TEMEL, Mehmet, “Kuvayı Milliye Döneminde Milas-Bodrum’da Eşkıyalık ve Çetecilik”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 27,2010.

URAL, Selçuk, “Doğu Vilâyetlerinde Asayiş Sorunu 1919-1920”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi (CTAD)*, Yıl: 5, S. 9, Bahar 2009,

YETİM, Fahri, “Millî Mücadele Döneminde İsyanların Gölgesinde Düzce ve Çevresinde Asayiş Sorunları”, *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Yıl:7, Sayı:13 (Bahar 2011).

5. Tezler

DEDEOĞLU, Bahtiyar, Mütareke Dönemi’nde İtilaf Devleti Ordularının Faaliyetleri (1918-1923), *M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul,2019.

İNCEBURUN, Nazlı, “Mütareke Dönemi’nde İzmir’de Asayiş (1918-1922)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir,2021.

KOÇ, Muharrem, “I. Dünya Savaşı’ndan Sonra Kastamonu ve Çevresinin Asayiş Durumu (1918-1923)”, *Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu,2014.

YILDIRIM, Eda, “Mütareke Döneminde Çatalca’da Asayiş Durumu (1918-1922)”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul,2016.